

9.12.2014

Dnro 4761/4/14

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamiehen sijainen Pasi Pölönen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Juha-Pekka Kontinen

VASTUU KULJETUSPALVELUN TOTEUTTAMISESSA

Pyysitte kirjeessänne eduskunnan oikeusasiamiestä tutkimaan Hämeen Sanomissa 16.10.2014 julkaistun mielipidekirjoituksen perusteella invataksien kyydissä pyörätuolia käyttäneelle henkilölle keväällä 2011 tapahtuneen vahinkotilanteen.

Kysytte, kenellä on vastuu, jos invataksien kuljettaja jättää kiinnittämättä pyörätuolin asianmukaisesti. Pohditte vielä sitä, kuka myöntää invataksien luvat ja valvontaanko taksien toimintaa riittävästi.

Apulaisoikeusasiamiehen sijaisen Pasi Pölösen pyynnöstä ilmoitan, että asiaa ei ryhdytä tutkimaan, koska kantelu koskee yli kaksi vuotta vanhaa asiaa. Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain mukaan yli kaksi vuotta vanhaa asiaa ei tutkita, ellei siihen ole erityistä syytä. Siitä tapahtumasta, johon kantelu kohdistuu, on kulunut yli kaksi vuotta, eikä kantelunne tutkimiseen ole ilmennyt laissa tarkoitettua erityistä syytä.

Apulaisoikeusasiamiehen sijaisen pyynnöstä totean kuitenkin yleisesti seuraavaa.

Tieliikennelain 88 c §:n 2 momentin mukaan invataksien kuljettajan on huolehdittava siitä, että kuljetettavat matkustavat asianmukaisia turvalaitteita käyttäen ja että pyörätuolit on asianmukaisesti kiinnitetty ajoneuvoon matkan ajaksi.

Taksiliikennelain (217/2007) 3 ja 4 §:n säännökset määrittelevät, minkälaisissa kuljetuksissa tarvitaan viranomaisen lupaa (taksilupa tai liikennelupa) ja toisaalta sitä, mitä kuljetuksia voidaan hoitaa ilman tällaista lupaa. Taksiliikennelain 3 §:n mukaan kuljetusten luvanvaraisuus koskee vain henkilöautolla tapahtuvaa ammattimaista henkilöiden kuljettamista tiellä. Saman lain 21 §:n mukaisesti toimivaltainen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus hoitaa taksilupaan liittyviä valvontatehtäviä.

Taksipalvelujen laatuvaatimukset on lueteltu taksiliikennelain 17 § 1 momentissa. Lainkohdan 10 kohdan mukaan asiakkaan turvallinen autoon tulo ja siitä poistuminen on varmistettava ja asiakkaalle on tarjottava hänen tarvitsemaansa apua. Kalustoa koskevat vaatimukset sisältyvät 17 §:n 1 momentin 2 kohtaan, jonka mukaan liikenteeseen käytettävän auton on oltava ominaisuuksiltaan, kunnoltaan ja varustukseltaan asianmukainen. Lain 17 §:n 2 momentin mukaan laatuvaatimusten tarkemmasta sisällöstä voidaan säätää liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella ja asetuksen säännökset voivat koskea erityisesti liikenteessä käytettävän auton ominaisuuksia, kuntoa ja varusteita.

Taksiliikennelain 20 §:n 1 momentin nojalla lupaviranomaisen on seurattava kuluttajien palautetta taksien saatavuudesta ja laadusta ja lain 22 §:n 2 momentin mukaan vakavat laaturikkeet voivat johtaa taksiluvan peruuttamiseen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kuljetuspalveluja järjestettäessä aiheutetun vahingon korvaamiseen sovelletaan vahingonkorvauslakia silloin, kun julkisyhteisö (kuten Kela tai kunta) tuottaa julkisen palvelun itse tai palvelu järjestetään ostopalveluna. Kunnan lakisääteisen tehtävän hoitaminen on julkisen vallan käyttämistä. Vahingonkorvauslain 3 luvun 2 §:n mukaan julkisyhteisön on korvattava julkista valtaa käytettäessä virheen tai laiminlyönnin johdosta aiheutunut vahinko. Sama korvausvelvollisuus on muulla yhteisöllä, joka lain, asetuksen tai lakiin sisältyvän valtuutuksen perusteella hoitaa julkista tehtävää. Korvausvastuu syntyy säännöksen mukaan kuitenkin vain, jos toimen tai tehtävän suorittamiselle sen laatu ja tarkoitus huomioon ottaen kohtuudella asetettavia vaatimuksia ei ole noudatettu.

Kuljetuksiin liittyviä vastuu- ja korvauskysymyksiä ratkaistaan myös liikennevakuutuslain säännösten nojalla.

Kunnalla on oikeus päättää siitä, miten vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (vammapalvelulaki) mukaisia kuljetuspalveluja ja sosiaalihuoltolain mukaista kuljetustukea järjestetään. Mahdollista on järjestää kuljetuspalvelut taksiliikenteen avulla, käyttäen palveluautojärjestelmää tai järjestelemällä kuljetuspalvelut erityisen matkapalvelukeskuksen kautta. Valittu järjestämistapa ei saa kuitenkaan kaventaa tai estää vaikeavammaista henkilöä käyttämästä hänelle kuuluvaa ehdotonta oikeutta kuljetuspalveluihin.

Julkisyhteisön itse tuottamien tai sen ostopalveluna hankkimien palvelujen laatua arvioitaessa kriteereinä ovat palvelulle lainsäädännössä asetetut vaatimukset. Mikäli esimerkiksi kunta järjestää kuljetuspalveluita ostopalvelusopimuksin tai muiden hankintasopimusten perusteella hankkimalla palvelun yksityiseltä palveluntuottajalta, on sen varmistettava, että hankittavat palvelut vastaavat samaa tasoa, mitä edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta. Sosiaalihuollon viranomaisien velvollisuutena on huolehtia siitä, että viranomaisen menettely ei johda yksittäisten oikeuksien tai etuuksien menetyksiin tai niiden kaventamiseen.

Kunnalla säilyy lakisääteisissä tehtävissä vastuu julkista valtaa käyttäen aiheutuneesta vahingosta toiminnan ulkoistamisesta huolimatta. Näin ollen asiakas voi esittää vahingonkorvausvaatimuksen aina suoraan kunnalle. Kunta vastaa aiheutuneista vahingoista edellä mainittujen vahingonkorvauslain säännösten perusteella. Asiakkaalla on myös halutessaan mahdollisuus tehdä julkisyhteisön tuottaman kuljetuspalvelun laadun puutteista muistutus tai kantelu sosiaali- ja terveydenhuoltoa valvoville viranomaisille.

Apulaisoikeuskanslerin 5.12.2008 antamassa ratkaisussa (Dnro OKV/887/1/2006) kaupunki oli järjestänyt vammapalvelulain mukaan kuljetuksia. Palvelun käyttäjä oli kuljetuksen aikana saanut vamman, koska virheellisesti kiinnitetty sähköpyörätuoli oli ajon aikana liikkunut ja osunut hänen sääreensä. Apulaisoikeuskansleri saattoi kaupungin tietoon näkemyksensä kaupungin vastuusta kuljetuspalvelujen järjestämisessä. Apulaisoikeuskansleri totesi, että lain tarkoittama kuljetuspalvelu tulee toteuttaa siten, ettei palvelunkäyttäjien turvallisuus palvelua käytettäessä vaarannu. Erityisesti apulaisoikeuskansleri tähdensi sitä, ettei valvontavastuu turvallisuuden toteutumisesta kuulu kuljetuspalvelujen käyttäjille, vaan kaupungille.

Kunnan on siis huolehdittava siitä, että palveluja järjestettäessä kuljetukset voidaan suorittaa turvallisesti asiakkaan tarpeet huomioivalla tavalla. Vastuu tästä valvonnasta on kunnalla. Kunta ei voi siirtää omaa valvontavastuutaan yksittäiselle asiakkaalle.

Oikeuskirjallisuuden (Räty, Vammapalvelut 2010) mukaan kunta tekee sopimuksen yksityisen palveluntuottajan kanssa siitä, että palvelun tuottaja tuottaa ja järjestää viranomaiselle kuuluvan lakisääteisen tehtävän, voivat kunta ja palveluntuottaja keskenään sopia siitä, että palveluntuottaja vastaa asiakkaalle aiheutuneesta vahingoista. Lakisääteisen palvelun järjestämistä vastaava kunta ei voi kuitenkaan sopimuksella siirtää palvelun

tuottajalle omaa korvausvastuutaan asiakkaaseen nähden. Kunta ei voi sopimuksella rajoittaa asiakkaan oikeutta saada korvausta kunnalta. Tämä merkitsee sitä, että asiakas voi aina vaatia korvausta suoraan lakisääteisen palvelun vastuussa olevalta kunnalta, vaikka kunnan ja tuottajan välisessä sopimuksessa lopullinen korvausvastuu olisikin sovittu palveluntuottajalle. Mahdollista toki on, että kunta ja palveluntuottaja ovat sopineet siitä, että palveluntuottaja korvaa asiakkaalle mahdollisesti aiheutuneen vahingon. Kunnan ja palveluntuottajan välisessä sopimuksessa tulisi kuitenkin sopia aina menettelystä, miten lopullinen vastuu vahingosta määräytyy.